

Н.Г. КОПИТЕЦЬ, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, докторант
В.М. ВОЛОШИН, кандидат сільськогосподарських наук

Сучасний стан та тенденції ринку м'яса

Мета статті - проаналізувати сучасний стан ринку м'яса в Україні та виявити тенденції його розвитку.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано загальноприйняті методи і прийоми: сукупність наукових прийомів абстрактно-логічного методу (індукції й дедукції, аналізу і синтезу, аналогії і порівняння, формалізації) для опрацювання теоретичних положень та аналізу ситуації на ринку м'яса; статистичний - при здійсненні оцінки ринку м'яса; табличний - для наочного зображення отриманих результатів; графічний - для виявлення та ілюстрації тенденцій досліджуваних економічних явищ.

Результати дослідження. Узагальнено, що ринок м'яса являє собою важливу складову продовольчого ринку країни, від стабільності функціонування якого значною мірою залежать рівень життя населення та забезпечення продовольчої безпеки країни. М'ясо та м'ясні продукти належать до найважливіших продуктів харчування. З'ясовано, що ринок м'яса функціонує в досить непростих економічних умовах. Виробники м'яса нарощують обсяги виробництва при занепаді окремих галузей тваринництва. У тваринництві України відбуваються трансформаційні процеси, що зумовлюють зміни в структурі ринку м'яса. Розглянуто структуру останнього та виявлено особливості його функціонування. Встановлено, що монопольну частку на ринку м'яса становить м'ясо птиці. Збільшення обсягів виробництва м'яса птиці зумовлене, насамперед, зростанням попиту з боку населення та підприємств харчової промисловості. Визначено, що в основі «м'ясного раціону» знаходиться м'ясо птиці, як найбільш доступний вид м'яса.

Елементи наукової новизни. Уточнено, що виробництво м'яса птиці в Україні найприбутковіше. Швидка окупність вкладання капіталу у виробництво м'яса птиці зумовила зростання інвестицій у цю галузь, будівництво сучасних великих птахофабрик та створення потужних вертикально інтегрованих компаній. Виробництво свинини дещо стабілізувалося. Однак значної шкоди завдає африканська чума свиней. Вирощування великої рогатої худоби залишається збитковим бізнесом. В Україні й надалі продовжується тенденція до скорочення поголів'я великої рогатої худоби. При цьому основними виробниками м'яса великої рогатої худоби залишаються господарства населення. Набули подальшого розвитку аналітичні оцінки й визначення факторів впливу на виробництво м'яса та подальший розвиток ринку м'яса.

Практична значущість. Аналітичні матеріали спираються на актуальні офіційні статистичні дані, завдяки чому можуть використовуватися при розв'язанні проблем розвитку ринку м'яса. Результати досліджень будуть корисними для всіх учасників ринку свинини. Табл.: 1. Рис.: 1. Бібліогр.: 19.

Ключові слова: ринок м'яса; баланс; виробництво; поголів'я худоби та птиці; експорт-імпорт; споживання.

Копитець Наталія Григорівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант відділу ціноутворення та аграрного ринку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: Nataliia_kopitets@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9827-2981>

Волошин Володимир Миколайович - кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник відділу сівозмін і землеробства на меліорованих землях, Національний науковий центр «Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України» (Київська обл., смт Чабани, вул. Машинобудівників, 2-Б)

E-mail: Voloshun.v@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9754-9021>

Постановка проблеми. Ринок м'яса являє собою важливу складову продовольчого ринку країни, від стабільності функціонування якого значною мірою залежать рівень життя населення та забезпечення продовольчої безпеки країни. М'ясо та м'ясні продукти

належать до найважливіших продуктів харчування.

Вітчизняний ринок м'яса - один із стратегічно важливих і найбільш значимих з погляду забезпечення продовольчої безпеки держави та стабільного функціонування її переробної харчової промисловості [3].

© Н.Г. Копитець, В.М. Волошин, 2020

М'ясний ринок виступає сукупністю соціально-економічних відносин між сільськогосподарськими, заготівельними, переробними і торговельними структурами, за допомогою яких здійснюється реалізація худоби та птиці, м'яса й м'ясопродуктів і остаточне визнання суспільного характеру вкладеної в них праці [8].

Варто зазначити, що ринок м'яса функціонує в досить непростих економічних умовах. Виробники м'яса нарощують обсяги виробництва при занепаді окремих галузей тваринництва. Нині постає об'єктивна необхідність дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку ринку м'яса

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан і розвиток ринку м'яса великої рогатої худоби, ринку продукції свинарства та ринку м'яса птиці були об'єктом досліджень М. І. Ібатулліна, О. М. Варченко, І. В. Свиноуса, А. М. Гури, Д. М. Микитюка [19, 13, 11]; О.Ф. Кирилук [4]; О. А. Шуст [17].

Питання конкурентоспроможності м'ясного скотарства та специфіку розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України, як одного з основних виробників важливих білкових продуктів, що відзначаються біологічною повноцінністю для організму людини, розглядає П. Р. Пуцентейло [9, 10].

Особливості формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства висвітлені колективом авторів під керівництвом Ю.О. Лупенка і М. І. Пугачова [7].

Проте, з огляду на гостроту зазначених проблем і нові виклики для ринку м'яса, зумовлені світовою економічною кризою, дослідження у цьому напрямі потребують продовження і поглиблення.

Мета статті - проаналізувати сучасний стан ринку м'яса в Україні та виявити тенденції його розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. М'ясний ринок становить невід'ємну частину вітчизняного агропродовольчого ринку, утворюючи ємне і специфічне середовище розвитку ринкових відносин, у якому бере участь фактично кожний житель країни незалежно від його національності, традицій у харчуванні, соціально-економічного становища в суспільстві та рівня доходів [15].

Основними складовими ринку м'яса слугують ринок продукції свинарства, ринок продукції скотарства та ринок м'яса птиці. У тваринництві України відбуваються трансформаційні процеси, що зумовлюють зміни в структурі ринку м'яса. Так, частка м'яса птиці у структурі виробництва м'яса всіх видів з 2000-го по 2018 р. зросла від 11,6 до 53,5 %. При цьому значно наростили обсяги виробництва м'яса птиці сільськогосподарські підприємства. У структурі виробництва м'яса всіх видів частка свинини зменшилася від 40,6 % у 2000 р. до 29,8 % - 2018 р. До критичного рівня зменшилася частка яловичини і телятини у структурі виробництва всіх видів м'яса. Якщо в 2000 р. вона становила 45,4 %, то у 2018 р. - лише 15,2%. Це фактично звужує формування раціонального м'ясного балансу країни, де на яловичину повинно припадати не менше 30 %. Такі структурні зміни стали наслідком кризових явищ у галузях скотарства та свинарства.

Найповніше відображає стан ринку м'яса його баланс (табл.). Зокрема, у 2018 р. було вироблено 2355 тис. тонн м'яса, що на 47,5 % більше порівняно з 2005 р. та на 1,6 % більше, ніж у 2017 р.

Баланс м'яса та м'ясних продуктів за основними видами, тис. тонн

Показник	2005 р.				2018 р.				2018 р. до 2005 р., %
	М'ясо, всього	У тому числі			М'ясо, всього	У тому числі			
		яловичина і телятина	свинина	м'ясо птиці		яловичина і телятина	свинина	м'ясо птиці	
Виробництво	1597	562	494	497	2355	359	703	1259	147,5
Зміна запасів на кінець року	-11	-9	-6	4	-3	-2	-3	2	27,3
Імпорт	325	41	102	180	283	14	128	133	87,1
Усього ресурсів	1933	612	602	673	2641	375	834	1390	136,6
Експорт	82	58	8	15	399	56	9	330	у 4,9 рази

Продовження табл.

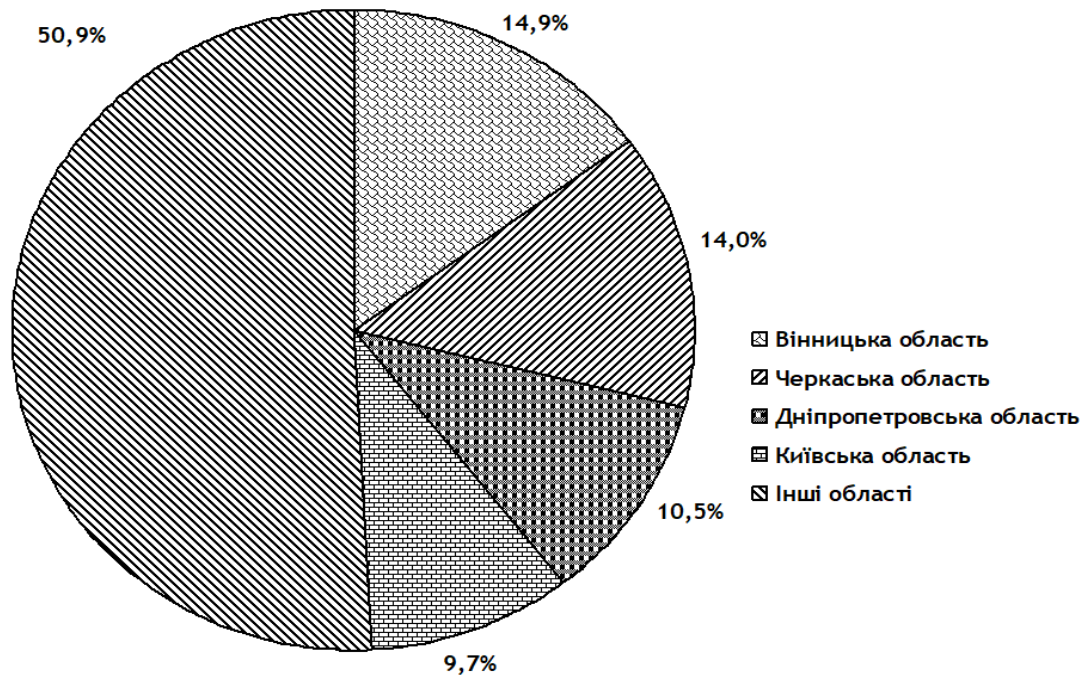
Витрачено на нехарчові цілі	7	1	1	4	10	1	4	4	142,9
Фонд споживання	1844	553	593	654	2232	318	821	1056	121,0
Із розрахунку на одну особу, кг	39,1	11,7	12,6	13,9	52,8	7,5	19,4	25,0	135,0

Джерело: Сформовано та розраховано за даними Державної служби статистики України [1].

Виробництво яловичини і телятини у 2018 р. зменшилося на 36,1 % порівняно з 2005 р. та на 1,8 % порівняно з 2017 р. до 359 тис. тонн. У 2018 р. виробництво свинини збільшилося на 42,3 % порівняно з 2005 р. і зменшилося на 4,5 % відносно 2017 р. до 703 тис. тонн. Виробництво м'яса птиці у 2018 р. наростили у 2,5 раза порівняно з 2005 р. Його обсяги збільшилися на 6,2 % проти рівня 2017 р. до 1259 тис. тонн. Частка вітчизняного виробництва становила

89,2 % загальної пропозиції м'яса. При цьому вона зросла на 6,6 % порівняно з 2005 р.

У 2018 р. майже 50 % обсягів виробництва на ринку м'яса всіх видів забезпечують чотири області (рис.). Так, Вінницька область сформувала 14,9 % пропозиції м'яса, Черкаська - 14,0, Дніпропетровська - 10,5 та Київська - 9,7 % області. У цих регіонах розміщені найбільші птахофабрики і тваринницькі комплекси.

Регіони-виробники м'яса у 2018 р. в Україні, %

Джерело: Розроблено за даними Державної служби статистики України [1].

Виробництво м'яса всіх видів сконцентровано на 2/3 у сільськогосподарських підприємствах. Частка згаданих господарств у загальному обсязі виробництва з року в рік поступово зростала і у 2018 р. досягла 65,1 %.

Для порівняння, у 2000 р. основними виробниками м'яса були господарства населення. Останні виробляли 73,6 % м'яса всіх видів. Домінування виробництва основних видів тваринницької продукції в господарствах населення викликано кількома обстави-

нами. Насамперед це різновекторні напрями розвитку тваринництва сільськогосподарських підприємств у приватному секторі протягом 1990-2009 рр., що призвело до припинення ведення тваринництва в більшості господарств корпоративного сектору. Виробництво продукції тваринництва для більшості сільських домогосподарств слугує джерелом надходження грошових коштів та продуктів харчування [11, с. 30].

Основною причиною розвитку виробництва тваринницької продукції у приватному секторі стала несвоєчасна і мізерна оплата праці в колективних господарствах, а також низький рівень пенсійного забезпечення людей похилого віку, які проживають у сільській місцевості, зазначає О. М. Шпичак [16, с. 34].

На думку В. Н. Зимовця, приватний виробник молока та м'яса перетворився на основного товаровиробника внаслідок зниження обсягів виробництва цих видів продукції колективними сільськогосподарськими підприємствами [2, с. 224].

Цілком погоджуємося із позицією авторів [12], які слушно зазначають, що більшість особистих селянських господарств орієнтовані на споживання вирощеної продукції всередині домогосподарства, а одержані доходи розглядаються як джерело виживання у складній життєвій ситуації, додатковий ресурс для подолання матеріальних труднощів. Для такого господарства характерні не орієнтація на ведення товарного виробництва, а підтримання життєдіяльності домогосподарства, використання при цьому всіх доступних ресурсів, що забезпечує йому незалежність від нестабільного зовнішнього економічного середовища, допомагає зберегти матеріальний і соціальний статус.

В Україні впродовж 2000-2018 рр. відзначається чітка тенденція до зменшення поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі корів, а також свиней. Виняток становить поголів'я птиці. У галузі птахівництва спостерігається процес його нарощування.

За результатами ретроспективного аналізу, в Україні поголів'я птиці у досліджуваному періоді збільшилося на 71,1 % (від 123722,0 тис. голів у 2000 р. до 211654,4 тис. голів у 2018 р.). При цьому Вінницька, Київська, Черкаська, Дніпропетровська і Львівська області у 2018 р. були лідерами з утримання поголів'я птиці. У згаданих областях утримувалося 54,6 % поголів'я птиці, адже саме тут знаходяться найбільші птахофабрики.

Разом із тим поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 64,6 %, або від 9423,7 тис. голів у 2000 р. (станом на кінець року) до 3332,9 тис. голів у 2018 р. Крім цього, у 2018 р. 32,1 % від усього поголів'я великої рогатої худоби утримувалося у таких п'яти областях: Вінницька, Полтавська, Хмельницька, Житомирська і Харківська.

Поголів'я свиней за цей період скоротилося на 21,3 %, або від 7652,3 тис. голів до 6025,3 тис. голів. Винятком для поголів'я свиней став 2010 р., коли відбулося його збільшення на 12,9 % порівняно з 2005 р. П'ятірку лідерів з утримання поголів'я свиней у 2018 р. формують Київська, Донецька, Львівська, Дніпропетровська і Черкаська області. Саме в цих областях зосереджено 34,4 % поголів'я свиней і знаходяться великі свинокомплекси. У 2018 р. найпотужнішими свиногосподарствами були ПрАТ «АПК-Інвест», СП ТАВ «Нива Переяславщини», ТзОВ «Гудвеллі», ТОВ «НВП Глобинський свинокомплекс», ПАП «Агропродсервіс».

Найбільші втрати поголів'я великої рогатої худоби відбулися у сільськогосподарських підприємствах. У 2018 р. тут утримується лише 22,6 % поголів'я великої рогатої худоби проти рівня 2000 р. Поголів'я свиней у 2018 р. у сільськогосподарських підприємствах зросло на 40,6 %, поголів'я птиці - у 4,7 раза порівняно з 2000 р.

Варто зазначити про дещо менші втрати поголів'я худоби і птиці, яке утримується у господарствах населення, порівняно з сільськогосподарськими підприємствами.

Вважаємо, що до найсуттєвіших факторів скорочення поголів'я великої рогатої худоби та свиней слід віднести економічну незацікавленість виробників. Збитковість виробництва продукції через високу її собівартість, що стало наслідком застосування застарілих технологій, підвищення цін на вхідні матеріально-технічні ресурси і послуги (корми, головним чином зернові, ветеринарні препарати, логістичні послуги, енергоресурси і т.ін.), це один із факторів, які зумовили значне зменшення поголів'я великої рогатої худоби та свиней у усіх категоріях господарств.

Виробництво м'яса птиці в Україні найприбутковіше. Швидка окупність вкладання капіталу у виробництво м'яса птиці зумовила зростання інвестицій у цю галузь, будівництво сучасних великих птахофабрик та створення потужних вертикально інтегрованих компаній. Виробництво свинини ніби стабілізувалося, проте значної шкоди завдала африканська чума свиней. Вирощування великої рогатої худоби залишається збитковим бізнесом. В Україні й надалі продовжується тенденція до скорочення поголів'я великої рогатої худоби. При цьому основними виробниками м'яса великої рогатої худоби залишаються господарства населення [6].

Отримані у процесі дослідження результати підтверджуються в роботах інших науковців. Зокрема, за висновком І. В. Свиноуса, А. М. Гури і Д. М. Микитюка, якщо птахівництво і свинарство в Україні розвиваються, то виробництво яловичини з кожним роком стає все менш вигідним. У 2018 р. в Україні поголів'я великої рогатої худоби становило лише 13,5 % від загального в країні у рік проголошення незалежності. Насамперед проблема в ціні. За оцінками гравців ринку, як би не змінювалися ціни, яловичина завжди дорожча за свинину на 30-35 %, що істотно скорочує попит на цей вид м'яса. Крім того, якщо проєкт будівництва свиноферми окуповується за п'ять-шість років, то інвестиції у велику рогату худобу - впродовж 10-15 років. Тільки деякі агрохолдинги займаються виробництвом яловичини, і то - як супутнім проєктом молочного бізнесу [11, с. 32].

В Україні обсяги споживання м'яса у 2018 р. збільшилися на 35 % порівняно з 2005 р. до 52,8 кг/особу. Це дещо перевищило мінімальну фізіологічну норму (45,4 кг/особу), проте було суттєво нижчим від раціональної норми споживання (81,0 кг/особу). У 2019 р. (за попередніми даними) середньодушкове споживання населенням м'яса залишилося на рівні 2018 р. (52,8 кг).

Варто зауважити, що кардинально змінилася структура споживання м'яса населенням України. Так, у 2005 р. у структурі споживання м'яса частка трьох основних його видів коливалася в межах 30-35 %, у 2018 р. - 14-47 %. Зокрема, у 2005 р. частка яловичини і телятини становила 29,9 %, свинини - 32,2, частка м'яса птиці - 35,6 %. У 2018 р. частка цих видів м'яса була на рівні 14,2 %, 36,7 % і 47,3 % відповідно.

Фонд споживання свинини в Україні у 2018 р. становив 821 тис. тонн, тобто збільшився на 38,5 % порівняно з 2005 р. Українці споживають 19,4 кг свинини з розрахунку на одну особу, або менше 2/3 із необхідних для задоволення фізіологічної потреби (раціональна норма споживання свинини 30 кг на людину в рік).

Натомість в Євросоюзі споживання свинини досягає 45 кг на людину в рік, у Китаї - 40, у Росії - 30 кг [14]. Висока ціна на свинину та низька купівельна спроможність споживачів - ось ключові проблеми, що зумовлюють низький рівень її споживання.

Фонд споживання яловичини і телятини в Україні у 2018 р. зменшився на 42,5 % порівняно з 2005 р. до 318 тис. тонн. Із розрахунку на одну особу в рік в Україні спожили 7,5 кг яловичини, або 23,4 % від раціональної норми споживання згаданого виду м'яса. Найбільше споживають яловичини й телятини в Уругваї (41,2 кг/рік) та Аргентині (40,7 кг/рік).

У 2018 р. фонд споживання м'яса птиці в Україні збільшився на 61,5 % порівняно з 2005 р. і досяг 1056 тис. тонн. У 2018 р. його було спожито 25,0 кг з розрахунку на одну особу, що на 25 % більше за раціональну норму споживання. Проте розвинуті країни світу споживають ще більше такого м'яса. Для прикладу, в Ізраїлі цей показник знаходиться на рівні 58,5 кг м'яса птиці в рік із розрахунку на одну особу, США - 49,8, Малайзії - 46,7, Австралії - 43,9, Бразилії - 40,6, Аргентині - 40,4, Саудівській Аравії - 40,0, Новій Зеландії - 37,4, Чилі - 36,1, Південній Африці - 36,1 кг/рік [18]. Споживання м'яса птиці на душу населення збільшуватиметься незалежно від регіону чи рівня доходів. Воно зростатиме навіть у розвинених країнах, проте, що дивно, темпи зростання будуть найвищими в країнах, які розвиваються. Очікується, що протягом наступного десятиліття серед усього спожитого м'яса у світі на м'ясо птиці припадатиме 44 % [5].

Частка імпорту у балансі м'яса з 2005-го по 2018 р. зменшилася від 16,8 до 10,7 % та становила 283 тис. тонн. Це позитивна тенденція на ринку м'яса. Хоча й тут існують свої нюанси. Так, у структурі імпорту 47,0 % становить м'ясо птиці, 45,2 - свинина, 5,0 - яловичина та телятина, 3,0 % - інші види м'яса. Подібний розподіл у структурі імпорту пояснюється кількома причинами, починаючи від обсягів вітчизняного виробництва, які не забезпечують попит населення на м'ясо і до низьких цін імпортованої продукції. Зокрема, досить вагома частка свинини в обсягах імпорту зумовлена тим, що цей вид м'яса традиційно популярний в Україні, проте власне виробництво не забезпечує особистого споживання населення. Частка вітчизняного виробництва свинини у фонді споживання цього виду м'яса становить 85,6 %.

Обсяги імпорту яловичини, порівняно зі свининою та м'ясом птиці, залишаються незначними. За причину цього слугують високі ціни як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Досить нетипова ситуація з імпортом м'яса птиці. Так, вітчизняне виробництво цілком забезпечує попит населення на м'ясо птиці. Тому основною причиною значних обсягів імпорту виступає низька ціна м'ясної сировини (м'ясо механічної обвалки, субпродукти і т.ін.). Крім основних видів м'яса і дешевої сировини в Україну ввозять сало та субпродукти. В основному ці види сировини застосовують в переробній галузі для виготовлення ковбас та інших м'ясопродуктів, що дозволяє виробникам істотно знизити витрати. Зрозуміло, що і переробним підприємствам, і населенню вигідніше купувати дешеву імпортовану продукцію. Імпортується м'ясна продукція переважно з країн Європейського Союзу. Найбільше м'яса свиней закуповували у Німеччині, Польщі, Данії та Угорщині.

У 2018 р. частка експорту в загальних ресурсах становила 15,1 %, тобто зросла на 10,9 % проти рівня 2005 р. У цілому обсяги експорту м'яса у 2018 р. збільшились у 4,9 раза порівняно з 2005 р. до 399 тис. тонн, що пояснюється зростанням експорту м'яса птиці. Зауважимо, що Україна експортує в основному якісну м'ясну сировину, а ввозить дешеву продукцію.

Провідною позицією вітчизняного експорту залишається м'ясо птиці із часткою у 2018 р. в загальних обсягах 82,7 %, або 330 тис. тонн. Найбільшим попитом вітчизняне м'ясо птиці користувалося в Єгипті, Нідерландах, Іраку.

Основними імпортерами яловичини та свинини з України є Білорусь, Грузія, Казахстан, Молдова, Азербайджан, Гонконг та В'єтнам.

Живу велику рогату худобу експортують з України в основному лише до п'яти країн: Ліван (49%), Азербайджан (18%), Йорданія (12%), Єгипет (11%) та Узбекистан (5%).

Для забезпечення продовольчої незалежності й безпеки України необхідні заходи

щодо докорінного поліпшення ситуації в усіх сегментах тваринництва та переробки м'ясосировини. Галузь тваринництва і ринок м'яса потребують істотної фінансової підтримки від держави, в тому числі за рахунок зниження кредитних ставок, своєчасних виплат дотацій, врегулювання зовнішньої торгівлі продуктами тваринництва і, в кінцевому результаті, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного м'яса як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках [13].

Висновки. Ринок м'яса - один із найбільш значущих сегментів продовольчого ринку України. Основними складовими ринку м'яса виступають ринок продукції свинарства, ринок продукції скотарства та ринок м'яса птиці. За період 2000-2018 рр. на ринку м'яса відбулися кардинальні зміни. В Україні з 2005-го по 2018 р. наростили виробництво м'яса всіх видів майже на 50 %. Виробництво яловичини і телятини скоротилося до 15,2 %, тоді як виробництво м'яса птиці збільшилося до 53,5 %. Тотальна збитковість вирощування великої рогатої худоби та свиней зумовили скорочення їхнього поголів'я. При цьому короткий цикл вирощування птиці й швидка окупність вкладених ресурсів, разом із скороченням пропозиції інших видів м'яса - яловичини та свинини, сприятлива цінова ситуація на м'ясо птиці, за низької купівельної спроможності споживачів, сприяють розвитку згаданого ринку.

Розвиток ринку м'яса відображає характер відтворювального процесу в агропромислому комплексі, оскільки виробництво м'яса та м'ясопродуктів забезпечується рядом галузей сільського господарства і промисловості країни. Все це потребує чітко визначити пріоритети розвитку ринку м'яса та механізми державної підтримки галузі тваринництва. Подальший розвиток ринку м'яса в Україні значною мірою буде залежати і від тенденцій на світовому ринку м'яса.

Список бібліографічних посилань

1. Державна служба статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Зимовець В. Н. Аналіз стану особистих підсобних господарств на Хмельниччині. *Вісник Технологічного університету Поділля*. 2001. № 4. С. 223-230.
3. Кернасюк Ю. Ринок м'яса: основні тренди. *Економічний гектар*. 2018. 10 серпня. <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniyi-hektar/item/11153-rynok-miasa-osnovni-trendy.html>.
4. Кирилюк О. Ф. Розвиток ринку продукції птахівництва. *Вісник аграрної науки*. 2012. № 8. С. 80-82.

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
2. Zymovets, V.N. (2001). Analiz stanu osobystykh pidsobnykh gospodarstv na Khmelnychchyni [Analysis of the state of personal farms in Khmelnytsky region]. *Visnyk Tekhnolohichnoho universytetu Podillia*, 4, pp. 223-230 [In Ukrainian].
3. Kernasiuk, Yu. (2018). Rynok miasa: osnovni trendy [Meat market: main trends]. *Ekonomichnyi hektar*. 10 serpnia. Retrieved from: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniyi-hektar/item/11153-rynok-miasa-osnovni-trendy.html> [In Ukrainian].

5. Копи́тець Н. Г., Волошин В. М. Оцінка цінової ситуації на ринку м'яса птиці. *Економіка АПК*. 2019. № 11. С. 42-49. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201911042>.
6. Копи́тець Н. Г., Волошин В. М. Ринок м'яса в умовах економічних трансформацій // *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. pp. 290-300.
7. Лупенко Ю. О., Пугачов М. І., Духницький Б. В. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства : монографія / [Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, Б. В. Духницький та ін.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. І. Пугачова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
8. Маховський, Д. В. Сучасні тенденції розвитку регіонального ринку м'яса в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету*. Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. Маріуполь, 2017. Вип. 33. С. 58-64.
9. Пуцентайло П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2011. 420 с.
10. Пуцентайло П. Р. Особливості сучасного розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України. *Сталій розвиток економіки*. 2012 (15). № 5. С. 13-18.
11. Свиноус І. В., Гура А. М., Микитюк Д. М. Економічні аспекти виробництва тваринницької продукції в Україні. *Економіка та управління АПК*. 2013. Вип. 11. С. 29-33.
12. Свиноус І. В., Ібатуллін М. І. Перспективи розвитку тваринництва в особистих селянських господарствах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. №14. С. 111-115.
13. Свиноус І. В. Українське тваринництво: вчора, сьогодні, завтра. *Мясной бизнес*. 2009. № 2. С. 72-74.
14. Українці їдять свинини вдвічі менше від потреби. URL : https://zaxid.net/ukrayintsi_yidyat_svinini_vdvichi_menshe_vid_potrebi_n1481197_
15. Ціхановська В. М. Розвиток агропродовольчого ринку України в умовах глобалізації : монографія. Вінниця : Вінн. міськ. друк., 2014. 446 с.
16. Шпичак О. М. Особисті підсобні господарства України - аналіз витрат та ефективності виробництва видів сільськогосподарської продукції. Київ : ІАЕ, 2001. 235 с.
17. Шуст О. А. Ринок продукції м'ясного скотарства в Україні: теоретико-прикладні аспекти розвитку та регулювання: монографія. Біла Церква, 2011. 336 с.
18. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. URL : https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-output/indicator-group/english_44db9980-en_
19. Ibatulin M., Varchenko O., Svinous I., Klymchuk O., Drahan O., & Herasymenko I. (2019). Factors of ensuring the competitiveness of Ukraine's pig breeding production in external markets. *Agricultural Science and Practice*, 6(2), 29-46. <https://doi.org/10.15407/agrisp6.02.029>.
4. Kyryliuk, O.F. (2012). Rozvytok rynku produktssii ptakhivnystva [Development of the poultry market]. *Visnyk aharnoi nauky*, 8, pp. 80-82 [In Ukrainian].
5. Kopytets, N.H., Voloshyn, V.M. (2019). Otsinka tsinovoї sytuatsii na rynku miasa ptytsi [Estimating the price situation of the poultry meat market]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 42-49. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201911042>. [In Ukrainian].
6. Kopytets, N.H., Voloshyn, V.M. (2020). Rynok miasa v umovakh ekonomichnykh transformatsii [Meat market in the conditions of economic transformations]. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Kornieiev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany (pp. 290-300) [In German].
7. Lupenko, Yu.O., Pugachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V., et al. (2015). *Formuvannia hlobalnoho i rehionalnoho ryнкiv silskohospodarskoi syrovyny ta prodovolstva: monohrafiia* [Formation of global and regional markets for agricultural raw and food: monograph]. Yu.O. Lupenko, M.I. Pugachov (Ed.). Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian].
8. Makhovskyi, D.V. (2017). Suchasni tendentsii rozvytku rehionalnoho rynku miasa v Ukraini [Current trends in the development of the regional meat market in Ukraine]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu*. Seria: Ekonomichni nauky: zb. nauk. pr. Mariupol, 33, pp. 58-64 [In Ukrainian].
9. Putsenteilo, P.R. (2011). *Konkurentospromozhnist miasnoho skotarstva Ukrainy: teoriia i praktyka: monohrafiia* [Competitiveness of meat cattle breeding of Ukraine: theory and practice: monograph]. Ternopil: Ekonomichna dumka [In Ukrainian].
10. Putsenteilo, P.R. (2012). Osoblyvosti suchasnoho rozvytku miasoproduktovoho pidkompleksu Ukrainy [Features of modern development of the meat product subcomplex of Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 5, pp. 13-18 [In Ukrainian].
11. Svinous, I.V., Hura, A.M., Mykytiuk, D.M. (2013). Ekonomichni aspekty vyrobnystva tvarynnytskoi produktssii v Ukraini [Economic aspects of livestock production in Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia APK*, 11, pp. 29-33 [In Ukrainian].
12. Svinous, I.V., Ibatullin, M.I. (2015). Perspektyvy rozvytku tvarynnytsva v osobystykh selianskykh hospodarstvakh [Prospects for the development of animal husbandry in private farms]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 14, pp 111-115 [In Ukrainian].
13. Svinous, I.V. (2009). Ukrainiske tvarynnytsvo: vchora, sohodni, zavtra [Ukrainian animal husbandry: yesterday, today, tomorrow]. *Miasnoi byznes*, 2, pp. 72-74 [In Ukrainian].
14. Ukraintsi yidiat svynyny vdvichi menshe vid potreby [Ukrainians eat pork twice less than necessary]. Retrieved from: https://zaxid.net/ukrayintsi_yidyat_svinini_vdvichi_menshe_vid_potrebi_n1481197_ [In Ukrainian].
15. Tsikhanovska, V.M. (2014). *Rozvytok ahroprodovolchoho rynku Ukrainy v umovakh hlobalizatsii : monohrafiia* [Development of the agro-food market of Ukraine in the conditions of globalization: monograph]. Vinnytsia: Vinn. misk. druk. [In Ukrainian].
16. Shpychak, O.M. (2001). *Osobysti pidsobni hospodarstva Ukrainy - analiz vytrat ta efektyvnosti vyrobnytsva vydiv silskohospodarskoi produktssii* [Personal subsidiary farms of Ukraine - analysis of costs and efficiency of production of agricultural products]. Kyiv: ІАЕ [In Ukrainian].
17. Shust, O.A. (2011). *Rynok produktssii miasnoho skotarstva v Ukraini: teoretyko-prykladni aspekty rozvytku ta rehuliuвання: monohrafiia* [Meat cattle market in Ukraine: theoretical and applied aspects of development and regulation: monograph]. Bila Tserkva [In Ukrainian].
18. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation*. Retrieved from: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/agricultural-output/indicator-group/english_44db9980-en [In English].
19. Ibatulin, M., Varchenko, O., Svinous, I., Klymchuk, O., Drahan, O., & Herasymenko, I. (2019). Factors of ensuring the competitiveness of Ukraine's pig breeding production in external markets. *Agricultural Science and Practice*, 6(2), 29-46. <https://doi.org/10.15407/agrisp6.02.029> [In English].

Kopytets N.H., Voloshyn V.M. Current state and development trends of the meat market

The purpose of the article is to analyze the current state of the meat market in Ukraine, to identify trends in its development.

Research methods. The following methods have been used generally accepted methods and techniques: a set of scientific methods of abstract and logical method (induction and deduction, analysis and synthesis, analogy and comparison, formalization) for develop theoretical positions and analyze the situation in the meat market; statistical when assessing the meat market; tabular for visual representation of the research results; graphic for identify and illustrate trends of the research economic phenomena.

Research results. The meat market is an important component of the food market of the country, on the stability of which the living standards of the population and the food security of the country largely depend, has been generalized. Meat and meat products are among the most important foods. It has been found that the meat market operates in rather difficult economic conditions. Meat producers increase production volumes with the decline of certain branches of animal husbandry In the livestock industry of Ukraine there are transformational processes that cause changes in the meat market structure. The meat market structure is considered and the peculiarities of its functioning are revealed. Poultry meat has been found to have a monopoly on the meat market. The increase in poultry meat production is primarily due to the growing demand from the population and the food industry. The basis of the "meat diet" is poultry meat, as the most available type of meat has been determined.

Scientific novelty. Production of poultry meat in Ukraine is the most profitable has been specified. The rapid return on investment in poultry production has led to increased investment in the industry, the construction of modern large poultry farms and the creation of powerful vertically integrated companies. Pork production has stabilized somewhat. However, African swine fever causes significant damage. Raising cattle remains a non-profit business. The trend of cattle slaughter continues in Ukraine,. At the same time, the main producers of cattle meat are households. Analytical assessments and determinations of factors influencing meat production and further development of the meat market have been further developed.

Practical significance. Analytical materials of the article have been based on relevant official statistics, which can be can be used for addressing development of the meat market. Research results can be useful for all meat market participants. Tabl.: 1. Figs.: 1. Refs.: 19.

Keywords: meat market; balance; production; livestock and poultry; export-import; consumption.

Kopytets Nataliia Hryhorivna - candidate of economic sciences, senior research fellow, competitor for doctor's degree of the department of pricing and agrarian market, National Scientific Center "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: Nataliia_kopitets@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9827-2981>

Voloshyn Volodymyr Mykolayovych - candidate of agricultural sciences, senior research fellow of the department of crop rotation and agriculture on reclaimed lands, National Science Center "Institute of Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine" (2-B, Mechanical Engineers St., Chabany, Kyiv region, 08162)

E-mail: Voloshun.v@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9754-9021>

Копитец Н.Г., Волошин В.Н. Современное состояние и тенденции рынка мяса

Цель статьи - проанализировать современное состояние рынка мяса в Украине и выявить тенденции его развития.

Методика исследования. В процессе исследования использованы общепринятые методы и приемы: совокупность научных приемов абстрактно-логического метода (индукции и дедукции, анализа и синтеза, аналогии и сравнения, формализации) для разработки теоретических положений и анализа ситуации на рынке мяса; статистический - при осуществлении оценки рынка мяса; табличный - для наглядного изображения полученных результатов; графический - для выявления и иллюстрации тенденций исследуемых экономических явлений.

Результаты исследования. Обобщенно, что рынок мяса является важной составляющей продовольственного рынка страны, от стабильности функционирования которого в значительной степени зависят уровень жизни населения и обеспечение продовольственной безопасности страны. Мясо и мясные продукты относятся к важнейшим продуктам питания. Выяснено, что рынок мяса функционирует в достаточно непростых экономических условиях. Производители мяса наращивают объемы производства при упадке отдельных отраслей животноводства В животноводстве Украины происходят трансформационные процессы, что обуславливают изменения в структуре рынка мяса. Рассмотрена структура последнего и выявлены особенности его функционирования. Установлено, что монопольную долю на рынке мяса составляет мясо птицы. Увеличение объемов производства мяса птицы обусловлено, прежде всего, ростом спроса со стороны населения и предприятий пищевой промышленности. Определено, что в основе «мясного рациона» находится мясо птицы, как наиболее доступный вид мяса.

Элементы научной новизны. Уточнено, что производство мяса птицы в Украине наиболее прибыльное. Быстрая окупаемость вложения капитала в производство мяса птицы обусловила рост инвестиций в эту отрасль, строительство современных крупных птицефабрик и создание мощных вертикально интегрированных компаний. Производство свинины несколько стабилизировалось. Однако значительный вред наносит африканская чума свиней. Выращивание крупного рогатого скота остается убыточным бизнесом. В Украине продолжается тенденция к сокращению поголовья крупного рогатого скота. При этом основными производителями мяса крупного рогатого скота остаются хозяйства населения. Получили дальнейшее развитие аналитические оценки и определения факторов влияния на производство мяса и дальнейшее развитие рынка мяса.

Практическая значимость. Аналитические материалы опираются на актуальные официальные статистические данные, благодаря чему могут использоваться при решении проблем развития рынка мяса. Результаты исследований будут полезными для всех участников рынка мяса. Табл.: 1. Илл.: 1. Библиогр.: 19.

Ключевые слова: рынок мяса; баланс; производство; поголовье скота и птицы; экспорт-импорт; потребление.

Копитец Наталия Григорьевна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант отдела ценообразования и аграрного рынка, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: Nataliia_kopitets@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9827-2981>

Волошин Владимир Николаевич - кандидат сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник отдела севооборотов и земледелия на мелиорированных землях, Национальный научный центр «Институт земледелия Национальной академии аграрных наук Украины» (08162, Киевская обл., пгт Чабаны, ул. Машиностроителей 2-Б)

E-mail: Voloshun.v@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-9754-9021>

Стаття надійшла до редакції 05.06.2020 р.

Фахове рецензування: 12.06.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Копитець Н. Г., Волошин В. М. Сучасний стан та тенденції ринку м'яса. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 59 – 67. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006059>

Kopytets, N.H. & Voloshyn, V.M. (2020). Suchasnyi stan ta tendentsii rynku m'iasa [Current state and development trends of the meat market]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 59 – 67 [In Ukrainian] <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006059>

* * *

Новини АПК

Рентабельність виробництва у фермерських господарствах вища, ніж у сільськогосподарських підприємствах - Юрій Лупенко

За підсумками 2019 року рівень рентабельності виробництва у фермерських господарствах по більшості основних сільськогосподарських культур перевищив аналогічний показник по всіх підприємствах у цілому. Зокрема, рентабельність виробництва у фермерських господарствах по зернових культурах склала торік 14,5 % проти 11,8 % по усіх підприємствах, насінню ріпаку і кользи - 17,9 % проти 9,4 %, насінню соняшнику - 24,7 % проти 23,5 %, овочах відкритого ґрунту - 18,2 % проти 7,0 %, поінформував директор Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» академік НААН Юрій Лупенко, коментуючи нещодавно оприлюднені дані Державної служби статистики України щодо рівня рентабельності виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах.

Найбільш рентабельним у фермерських господарствах стало виробництво продукції ягідних культур (57,4 % проти 19,8 % в усіх підприємствах), картоплі (50,3 % проти 15,4 %), шишок хмелю (35,9 % проти 9,0 %), проса (28,4 % проти 20,2 %), плодів культур (25,8 % проти 0,2 %) та насіння соняшнику (24,7 % проти 23,5 %), зазначив науковець.

Торік збитковими для фермерів у рослинництві було виробництво зернобобових культур (-2,5 % проти -11,5 % в усіх підприємствах) та цукрового буряку фабричного (-4,8 % проти -15,1 %).

Разом із тим, підкреслив Юрій Лупенко, рентабельність виробництва у фермерських господарствах зростає по житу, вівсу, гречці, шишках хмелю, картоплі, овочах відкритого ґрунту, фруктах та ягодах, тоді як у цілому по сільськогосподарських підприємствах - лише по житу, вівсу, картоплі та ягодах.

За підсумками 2019 року, зазначив експерт, по усіх 20 сільськогосподарських культурах, що відстежуються Державною службою статистики України, у фермерських господарствах рівень рентабельності виробництва був вищий, ніж в усіх сільгоспідприємствах.

Слід пам'ятати, що вищі результати фермерів також враховуються при обчисленні загальних показників рентабельності по усіх підприємствах, тим самим збільшуючи їх. Отже, фактична різниця в рентабельності є ще більшою. За таких обставин можна говорити про переваги фермерського укладу і перспективність його розвитку в Україні, підсумував Юрій Лупенко.

Прес-служба ННЦ «Інститут аграрної економіки»